

Elia Kazan i Humphrey Bogart,

dos exemples antagònics

M. López Crespi

Elia Kazan era "La Rata", com l'anomenaven i anomenen encara a Hollywood molts dels actors, guionistes, directors de cinema i teatre de tendència progressista que lliurà al Comitè d'Activitats Antiamericanes. Acusar-te d'esquerrà davant aquest tenebrós tribunal inquisitorial era perdre feina, amics i, a vegades, fins i tot la família. Segons el tipus d'acusacions podies ésser exiliat o condemnat a presó. Són els anys de la guerra freda. A l'URSS, la burgesia "roja" que comanda Stalin i l'exèrcit de buròcrates que oprimeix aquell Estat fa anys que han acabat amb tota dissidència. Aquest comitè contra l'esquerra -especialment contra els comunistes i altres organitzacions antinazis- va ser creat el 1938 pel senador Martin Dies, però tan sols a l'època obscura de Joseph MacCarthy (1947 i lustres posteriors) funcionà a les totes. El debat que s'ha establert -tant a Hollywood com a les pàgines de tots els diaris del món- és si es pot guardar un cueta, un agent de la policia com Elia Kazan, o si, fent abstracció de les vides que ajudà a destruir lliurant els artistes progressistes a la policia, se l'ha de perdonar, recordant tan sols que és l'autor de *Viva Zapata!* o de *La llei del silenci*.

Així com s'ha format una organització que promou el reconeixement dels mèrits artístics de "La Rata", altres s'han agrupat al voltant d'un nomenat "Comitè contra el Silenci", en record dels anys terribles en els quals el senador MacCarthy i altres acusadors com Elia Kazan anaven a la caça del roig, de l'actor o realitzador antifeixista.

La polèmica ha commogut el món cultural internacional; la relació de l'obra artística amb l'actuació personal del creador en un temps i circumstància històrica determinades.

Elia Kazan no s'ha penedit mai de la seva actuació en favor de la repressió

contra la cultura. En l'autobiografia *La meua vida*, publicada l'any 1988, no demana perdó -ni molt manco!- als condemnats per la seva actuació. Ben al contrari, diu que en circumstàncies semblants tornaria a fer el mateix. I "el mateix", per entendre'ns, vol dir denunciar escriptors com Lillian Hellman, Dashile Hammett o Clifford Odets. Recordem que en aquella època foren perseguïts (entre milers de persones d'esquerra o simplement progressistes) Bertolt Brecht, Charles Chaplin, Adrian Scott, Dalton Trumbo, Joseph Losey... Però en descàrrec hem de dir que Elia Kazan no hi era, tot sol, al capdavant de la persecució de la cultura progressista nord-americana. A poc a poc -la delació servia per anar prosperant en el sistema i fer carrera a Hollywood, marginant els esquerrans- altres personatges se sumaren a la "caça de bruixes" del senador MacCarthy. Actors com Gary Cooper, Robert Taylor o Sam Wood també atïaren el foc del més bestial fanatisme anticomunista.

Potser per això mateix, perquè sempre ens han seduït molt més les actituds clares i honestes, admiram la de Humphrey Bogart, "Bogie", el nostre heroi de la inoblidable *Casablanca* i d'altres films com *El halcón*

maltès, La reina de Africa, Sierra Madre o *Sirocco*. Ja en temps de la Guerra Civil Espanyola, Bogart s'havia mobilitzat en defensa de la democràcia, a favor de la República. Quan s'accentuà la repressió maccarthista, Bogart i la seva esposa, l'actriu Lauren Bacall, hi lluitaren activament en contra, sense tenir en compte que aquesta actitud els podia portar a perdre feina i futur artístic a mans d'Elia Kazan i dels seus amics, els senadors-policies, els nous inquisidors comandats per Joseph MacCarthy. Al costat de Humphrey Bogart i Lauren Bacall hi havia també (és bo recordar aquests noms que lluitaren contra la censura, contra les tenebroses forces de la reacció nord-americana) Willian Wyler, Judy Garland, Gregory Peck, Katharine Hepburn, Rita Hayworth, Leonard Bernstein, Kirk Douglas, Burt Lancaster, Groucho Marx, Gene Kelly i tants i tants d'altres actors, guionistes i directors que no dubtaren a l'hora d'escollir partit en favor de la llibertat d'expressió. □

